

Prof. Dr. phil. Josef Vojvodík, M.A.
Ústav české literatury a komparatistiky FF UK
nám. Jana Palacha 2
116 38 Praha 1
e-mail: Josef.Vojvodik@ff.cuni.cz

**Posudek na diplomovou práci Evgenie Ulyankiny
*Demlovy „Moji přátelé“ z hlediska intertextuality***

Demlovy básnické apostrofy květin *Moji přátelé* (knižně 1913) přitahují již od počátků estetické recepcce Demlova díla literární historiky k výkladům a interpretacím. Třebaže dílo Jakuba Demla, jím samotným chápané a rozvíjené jako „jediná kniha“, jako „work in progress“, přímo vybízí k přístupu z perspektivy teorie a metodologie intertextovosti, nebylo toho ve vztahu k *Mým přátelům* dosud využito. A přitom také toto dílo charakterizují ve značné míře intertextové strategie vypouštění, přepisování, emendací, škrtnání a „vrstvení“ různých variant a verzí, tedy vytváření palimpsestové struktury, kdy pod každým novým textem jakoby prosvítala jeho předchozí verze.

Evgenia Ulyankina si ve své diplomové práci stanovila nesnadný úkol: rekonstrukci intertextových „stop“ a „signálů“ jako aluze, parafráze, (auto-)citát, kvazi-citát a další techniky vytváření a generování intertextů a jejich vzájemné komunikace v *Mých přátelích*. Nesnadný je tento úkol především proto, že za zdánlivě „prostou“ až „dětsky naivní“ poetikou a optikou pohledu na svět květin a rostlin, která je pochopitelně ve vysoké míře artistně a rafinovaně inscenovaná, se skrývají šifry a významově hustě nasycené intertextové aluze a signály. Jejich prostřednictvím navazuje básník *Mých přátel* dialog s pamětí a poetikou kultury minulých epoch i s literaturou a kulturou své doby a se svými *literárními* přáteli.

Po nástinu hlavních teoretických modelů intertextovosti ve francouzské, ruské a německé literární vědě, obrací Evgenia Ulyankina pozornost k jejich recepci a reflexi v českém prostředí. Ve vztahu k *Mým přátelům* zjišťuje jako nejadekvátnější teorii intertextovosti model dialogičnosti, jak jej rozvíjí Renate Lachmann/ová/, modifikující a rozšiřující Bachtinův model dialogičnosti na lyriku. Lachmann/ová/ vychází z myšlenky dialogické účasti (psaním) na druhých, jiných, cizích textech a tím i na paměti kultury. Jde o proces, který Lachmann/ová/ specifikuje jako proces *transformace*, tedy rafinované skrývání a překrývání cizích (i vlastních) textů a jejich vzájemné dialogické postupování. Právě tento dialogicky fundovaný model intertextovosti je pro rekonstrukci zmíněných strategií v Demlových *Mých přátelích*, jak Evgenia Ulyankina ve své práci ukazuje, relevantní a velmi přínosný. Deml sám tuto dialogickou intenci *Mých přátel* explicitně předznamenává mottem sbírky, které se sice poprvé objevuje až v sedmém vydání z roku 1947, jímž je však do popředí posunut vztah *otázky a odpovědi* jako významotvorného gesta celé sbírky.

Již při rekonstrukci geneze *Mých přátel* (ve druhé kap. práce) zjišťuje Evgenia Ulyankina tento dialogický charakter sbírky, vycházející z palimpsestového překrývání nejen různě uspořádaných edicí *Mých přátel*, ale také z autorova neustálého doplňování, připsování, rozšiřování a transponování (či transferování např. z lyriky do epiky nebo naopak) jednotlivých apostrof.

Jádrem předkládané diplomové práce je interpretační část, soustředěná do nejrozsáhlejší třetí kapitoly, v níž se Evgenia Ulyankina soustředí na dešifrování intertextových odkazů, „stop“, aluzí a parafrází a na jejich interpretaci. Nespokojuje se však s tradovaným a v demlovské literatuře stále znovu opakovaným výkladem *Mých přátel* jako sbírky „něžných“ a téměř „františkánsky pokorných“ hovorů s květinami a situuje ji do kontextu moderny desátých let 20. století, kdy vznikají literární díla, jejichž kompozičnětvorné a významotvorné postupy vycházejí již z technik a strategií, příznačných pro uměleckou avantgardu. Takovou strategií je právě intertextovost, citátovost, kolážový charakter textu apod. Rok knižního vydání *Mých přátel* (1913) je ostatně rokem nejen řady avantgardních manifestů (italského i ruského futurismu), ale také rokem, v němž vycházejí klíčové texty literární avantgardy (např. první svazek Proustova *Hledání ztraceného času*, Apollinairovy *Alkoholy*, Kafka začíná psát *Ameriku*, Ezra Pound první *Cantos* atd.).

Evgenia Ulyankina také velmi pěkně ukazuje, jak Deml využívá těchto technik a strategií avantgardní literatury k ozvláštňení na počátku 20. století již nemoderních, pololidových žánrů jako květomluva, která se těšila velké popularitě v obrozenské literatuře biedermeieru. S tím jde v *Mých přátelích* ruku v ruce téměř kolážové míšení a křížení různých literárních druhů jako strofická lyrická báseň s pravidelným rýmem vedle rozsáhlejších básní v próze nebo naopak jednořádkové apostrofy. Kromě toho Deml kombinuje a „kříží“, jak Evgenia Ulyankina na řadě příkladů dokládá, parafráze ze své i cizí korespondence s aluzemi na známá i méně známá literární díla. Zde bych vyzdvihl diplomantčino pěkné a zajímavé „dešifrování“ těchto aluzí a referencí na klíčová díla autorů českého biedermeieru: na *Babičku* Boženy Němcové, na Erbenovu *Kytici* na Čelakovského baladu, ale také na básně Otokara Březiny nebo na Wildovu *Baladu o žaláři v Readingu* a na další tety. Stejně tak se Evgenii Ulyankině podařilo identifikovat reálné postavy Demlova života a jeho *lidské* přátele, skryté za florální apostrofy.

Závěrem bych shrnul a zdůraznil, že diplomová práce Evgenie Ulyankiny, rekonstruující pečlivě i nápaditě složitou intertextovou strukturu a intertextové vazby Demlovy sbírky *Moji přátelé*, je velmi zdařilým výkonem a originálním příspěvkem, vrhajícím na jedno z nejživějších a z hlediska estetické recepce nejpřitažlivějších děl Jakuba Demla nové světlo. Pro tento výkon bych si dovolil navrhnout hodnocení **výborně**.